

Pojem, systém a prameny ústavního práva

□ ÚP v trojjediném postavení:

- součást **veřejného** práva (dále jen „VP“)

□ teorie:

- **zájmová** (veř. zájem - celek/“1“)
- **podřazovací** (1stranný akt/souřadnost)
- **přiřazovací** (NVP opravňuje či zavazuje nositele veř. moci, resp. adresáta normy/NSP na libovol. subjekt)
- **organická** (dle příslušnosti subjektů k VP korporaci)
- povaha **normy** (> **kogentní**/dispozitivní)
- povaha **sankcí** (povaha retributivní - přiměřené /opravné spravedlnosti)

□ klíčové:

- **zákon** (čl. 2 odst. 3 a odst. 4 Ústavy ČR/Listina)
  - **rovnost** podřazených subjektů
-

-
- **východisko** všech právních odvětví systému práva
  - ÚP jako **pojem**:
    - *právní odvětví* (soubor právních norem)
    - soubor právních předpisů nejvyšší právní síly
    - soubor právních předpisů tvořících prameny ÚP jako právního odvětví
    - ústavně zaručené *subjektivní veřejné právo jednotlivce*
    - *učební a vědecká disciplína*
    - *zástupné ÚP*
-

ÚP jako **právní odvětví**

□ **Předmět** ÚP = předmět **právní regulace** (na co ÚP působí):

- zvláštní společenské - veřejně mocenské
- vztahy
  - ustavení a výkon veřejné moci:
    - subjekty
    - jejich práva a povinnosti
    - vztahy
    - ochrana
-

□ VP > ÚP ⇒ ÚP regulace jen určitých společenských vztahů; kterých ?

■ souvisejících s **ustavením a výkonem státní/veřejné moci („ústavní materie“)**:

□ povaha, organizace a působení státu dovnitř a navenek

□ povaha, organizace a působení samosprávy

□ postavení „1“

System ÚP

= určité (obsahové) soubory právních norem upravujících:

- podobu státních orgánů a vztahy mezi nimi ⇒ normy **práva organizačního** (PO)
  - práva a povinnosti subjektů ÚP a jejich vzájemné vztahy ⇒ normy **práva hmotného** (PH)
  - postupy při uplatňování PH ⇒ normy **práva procesního** (PP)
  - zvláštní vztahy vznikající porušením norem (PO, PH a PP) a uplatněním sankcí ⇒ normy **sankční**
-

Prameny ÚP

- **formy**, ve kterých nalézáme obsah (= normy) ÚP:
    - ústavní zákony
    - zákony
    - mezinárodní smlouvy (čl. 10 Ústavy ČR)
    - vykonatelné **nálezy Ústavního soudu rušící** neústavní právní předpisy nebo jejich jednotlivá ustanovení („*negativní zákonodárce*“)

  - specifikum: ústavní zvyklost – čl. 68 Ústavy ČR)
-

Ústava a ústavní pořádek

□ **ústavní materie (ÚM)** a moderní stát

(Poznámka: SV související s ustavením a výkonem veřejné moci: jejich právní úprava/regulace - zahrnuje:

- *povahu, organizaci a působení státu dovnitř a navenek*
- *povahu, organizaci a působení samosprávy*
- *postavení „1“)*

□ **zakotvení/zachycení ÚM v ČR v podobě:**

- **formální** (procedura -**rigidní**, právní síla; ÚZ, Úpoř, Z),
  - **dohodnuté** (ústavní pořádek),
  - **psané**,
  - **právní** (právní normy v různých pramenech ÚP)
-

□ Ústava ČR je **polylegální**:

■ **Ústava** (ÚZ č. 1/1993 Sb.; dále jen „Ú“),

■ **ústavní zákony** (ÚZ):

➤ samostatné (změna/doplnění ústavy),

➤ dočasné otázky (zánik ČSFR),

➤ individuálně určené záležitosti (změna hranic, VÚSC).

□ **ústavní pořádek** (ústava; dále „ÚPoř“)

■ čl. 3, čl. 112 odst. 1 Ú

■ Ústavní soud (nález ÚS č. 403/2002 Sb.) ⇒
mezinárodní smlouvy týkající se práv a svobod

Ústavní základy formy státu (FS)

FS vypovídá o:

1. formě vlády,
  2. formě územní organizace státu (tj. o státním zřízení/učlenění státu),
  3. formě státního režimu
-

Forma vlády v ČR (parlamentní republika)

□ dvě otázky:

1. subjekt/zdroj státní moci
2. výkon státní moci

■ ad 1.

lid (čl. 2 odst. 1 Ú; res publica) ➤
politická legitimita formou přímé (čl. 2
odst. 2 Ú) a zastupitelské demokracie
(čl. 5 a čl. 6 Ú) ➤ státní moc

■ ad 2.

nejvyššími státními orgány ⇒ vztahy
založené na:

□ **kooperaci** a na formách jejího projevu mezi:

■ Poslaneckou sněmovnou (PS) a dualistickou exekutivou, tj.

1. PS a vládou:

- odpovědnost a pol. legitimita (čl. 68 odst. 1 a odst. 4, čl. 71, čl. 72 odst. 1)
- návrhy zákonů (čl. 41 odst. 2)

2. PS a prezidentem:

- rozpuštění PS (čl. 35 odst. 1; x čl. 35 odst. 2)
- ústavně právně odpovědný prezident (čl. 65 odst. 2)

■ v rámci dualistické exekutivy:

- kontrasignace aktů prezidenta: čl. 63
-

□ projevech horizontální dělby moci:

- přímá volba prezidenta (čl. 54 odst. 2)
  - ústavně politicky neodpovědný prezident (čl. 54 odst. 3)
  - návrh ústavní žaloby (čl. 65 odst. 3) - rozhoduje ÚS
  - rozhodnutí prezidenta nekontrasignovaná (čl. 62)
  - suspenzivní veto prezidenta (čl. 50)
  - interpelace vlády nebo jejích členů (čl. 53)
  - kladení otázek členům vlády (citační právo; čl. 38 odst. 2)
  - vyšetřování (čl. 30)
  - projednání a schválení státního rozpočtu (čl. 42 odst. 2)
  - ne-/souhlas parlamentu (čl. 43 odst. 3, x čl. 43 odst. 4n.)
  - nezávislé soudy (čl. 81)
  - působnost a pravomoc Ústavního soudu (čl. 87)
  - (jiné) ústřední orgány státní správy (zákon č. 2/1969 Sb.)
-

Forma územní organizace státu

□ státní zřízení

- **jednotný** stát (čl. 1 odst. 1)
  - vymezení území státu (hranice ...)
- územní členění – druhy:
  - členění území státu na **územní jednotky** (*pro výkon - části státní moci - státní správy*), tj. na územně správní jednotky – správní obvody (zákon č. 51/2020 Sb.):
    - **krajů, hl. města Prahy**
      - **obcí s rozšířenou působností**
    - ✓ **okresy**

❖ *tedy unitární stát*

□ členění území státu na územně a místně samosprávné jednotky (čl. 99, ÚZ č. 347/1997 Sb.; projev *decentralizace státní moci*), tj. na:

□ obce

□ kraje (13 krajů + Praha = 14 VÚSC)

Poznámka: výkon přenesené státní správy – charakter správních obvodů

❖ tedy unitární stát decentralizovaný

Forma politického/státního režimu

- vztah mezi veřejnou (státní) mocí a „1“:
    - **demokratický** < účast „1“ na správě veřejných záležitostí (čl. 17 až 23 L)
    - **liberální** < autonomní prostory „1“ (čl. 6 až 16 L)
    - **sociální** > sociálně právní rámec pro „1“ (čl. 26 až 35 L)
    - **právní** > prostředky ochrany, prosazení a nároku (čl. 36 až 40 L)
-

Vztahy spočívající na:

- **pobytu** na území:
    - krátkodobý, tranzitní, nalezenec
    - trvalý (rozhodnutí)
  - **činnosti** pracovní, obchodní a obdobné
  - **statusu** zvláštního (diplomaté, občané EÚ, azylanti, čekatelé na azyl, nežádoucí osoby)
  - **občanství ČR**
-

Státní občanství ČR

- **suverénní právo** (čl. 12 odst. 2 Ú)
  - trvalost, bezprostřednost, individualnost (čl. 42 L), rovnost
  - **ZÁKLADNÍ** (hlavní) občanství: ČR
  - **AKCESORICKÁ** občanství: obecní, krajské, EU
-

-
- zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství ČR
  - **nabytí**: narozením, určením otcovství, osvojením, nalezením, udělením (není nárokové, § 13n.), prohlášením (§ 31 a nasl.), dítě: svěření do (formy) náhradní péče na území ČR
    - nebrání se bipolitismu
-

□ práva podmíněná občanstvím:

- pobytu
- účasti na správě věcí veřejných
- výkonu určitých povolání a činností
- právo na hmot. zab., ochranu zdraví, vzdělání
- diplomatická ochrana (na ochranu mimo území ČR)

□ povinnosti:

- věrnosti a obraně státu
  - dodržování právních předpisů
-

Organizace státu/státní mechanismus v ČR

- druhy státních institucí:
  - státní orgány
  - zvláštní složky
  - státní organizace, ústavy a zařízení
- státně mocenský charakter
- působnost
- pravomoc

Poznámka: čl. 79 Ú – jiné správní úřady

Státní orgány

□ členění:

- druhové: zákonodárné, výkonné, soudní

- dle formy vlády a organizačních principů:

- nejvyšší

- ústřední ...(zákon č. 2/1969 Sb.)

- úřady s celostátní působností (nižší): Česká školní inspekce, Česká obchodní inspekce, Puncovní úřad Česká inspekce životního prostředí, Český hydrometeorologický ústav ...

- orgány s celostátní působností (nepodřízené):

- NKÚ (čl. 97)

- ČNB (čl. 98)

- VOP, FA, RPRTV ...

-
- orgány s územní a místní působností:
    - soudy (soustava)
    - státní zastupitelství (soustava)
    - orgány státní správy

Zvláštní složky

- bezpečnost a obrana:
    - Policie ČR, Celní správa ČR, HZS ČR
    - Vězeňská služba ČR
    - Parlamentní stráž
    - zpravodajské služby (BIS, VZ)
    - Armáda ČR
    - Vojenská kancelář prezidenta republiky
  - poradní instituce:
    - LR
    - Bezpečnostní rada státu
    - ...
-

Státní organizace, ústavy a zařízení

- státní podniky
    - Budvar, Lesy ČR, Státní tiskárna cenin ...
  - státní ústavy, nemocnice, akademie a školy ...
    - Státní veterinární ústav, Ústav hematologie a krevní transfuze, ústavy sociální péče, ÚVN, FN, ...
    - ČAV, UO, PA, JA
  - kulturní zařízení
    - muzea, knihovny, divadla, filharmonie, archivy
  - správy
    - Správa Krnapu, Lesní správa Lány, ...
  - státní fondy
    - Kultury ČR, dopravní infrastruktury, rozvoje bydlení
-

Ústavní soudnictví v ČR

- koncentrované a specializované

  - ústavnost – soulad (především):
    - právnost (právní předpisy)
    - porušení statusu:
      - FO/PO - ústavní stížnost
      - samosprávné korporace/komunální stížnost
      - stížnost politické strany

  - Ústavní soud a jeho organizace
-